

МИСТЕЦТВО ГРАФІКИ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлені основні тенденції вивчення мистецтва графіки в сучасній українській школі. Проаналізовано загальні принципи впровадження графічних технік, наведено приклади окремих завдань, метою яких є формування індивідуальної манери учня, образно-емоційного сприйняття та вміння використовувати технічні прийоми графічного зображення, що дозволять виразити творчий задум. Автор звертає увагу на розмаїття графічних технік, що широко використовуються в навчальній практиці вчителя образотворчого мистецтва. Відмічено, що практичні навички в процесі навчання мистецтву графіки, урізноманітнюють та підвищують художньо-естетичну спрямованість дитячої творчості.

Ключові слова: графіка, графічні техніки, монотипія, гратографія, гравюра, лінорит.

В умовах сьогодення основним суттєвим компонентом загальної освіти школяра виступає мистецтво. Система мистецької освіти направлена на формування самостійності суджень учнів, виявлення здібностей і створення умов для їх реалізації на практичних заняттях. Завдяки широкому спектру практичних вправ та технік образотворче мистецтво сприяє розвитку творчих здібностей, художньо-образного мислення, впливає на свідомість і підсвідомість людини та її емоційно-почуттєву сферу.

Урок образотворчого мистецтва вирізняється з-поміж інших предметів середньої загальноосвітньої школи тим, що дає паралельно можливість збагачуватись теоретичним і практичним досвідом. Тому поєднання теорії образотворчого мистецтва з вивченням навичок володіння графічними техніками, крім повноцінності навчання, забезпечує відповідність потребам сучасності, адже техніки графіки є невід'ємною частиною дизайну, що присутній у всіх сферах життя.

Шкільні навчальні програми нині потребують доопрацьованої методики викладання основ дизайну та практичних занять на вивчення технік графіки. Зараз актуальною є проблема покращення стану методичного забезпечення та дослідження графічних технік в умовах навчання мистецтву графіки.

Мета статті – аналіз можливостей вивчення технік графіки на уроках образотворчого мистецтва, визначити місце графіки в навчальних програмах та підручниках, а також запропонувати ряд завдань, для яких актуальним є використання мистецтва графіки.

Для визначення стану проблеми графіки на уроках образотворчого мистецтва було проаналізовано шкільні навчальні програми. Вивчення образотворчого мистецтва у 5–7 класах 12-річної школи здійснюється за програмою «Образотворче мистецтво» для 5–7 класів (автори Е.Белкіна, А.Полішук, О.Константинова та ін.). Програма «Мистецтво» для 5–9 класів розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Програма «Образотворче мистецтво» (5–7 класи), для учнів 6 класів у розділі «Форма в образотворчому мистецтві» передбачає виконання завдань у техніці монотипії та гратографії, а також використання таких графічних матеріалів, як олівець, графіт, соус, туш, перо, вугіль. Учні 7 класу ознайомлюються з дизайн-графікою, де виконують листівки з текстом, запрошення, марки, емблеми, піктограми, афіші. Для виконання не використовують інших графічних технік, окрім вищевказаних [4].

У 2013–2014 н. р. на новий зміст навчання переходять учні 5 класів, які навчатимуться за новою програмою «Мистецтво» (автори Л.Масол, О.Коваленко, Г.Соцька, Г.Кузьменко, Ж.Марчук, О.Константинова, Л.Паньків, І.Гринчук, Н.Новікова, Н.Овіннікова).

Особливістю програми «Мистецтво» є її структура, адже вона зумовлена логікою побудови всього курсу, що забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі.

За результатами аналізу програми можна зауважити, що вона передбачає розв'язання художньо-пластичних, виражальних, технічних і психологічних завдань образотворчості.

Відповідно до нової програми почалося створення нового покоління підручників для школи II ступеня. Зокрема, відповідно до результатів Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників Міністерством рекомендовано використовувати в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів такі підручники для 5 класу: Л.Масол «Мистецтво» (інтегрований курс); Л.Масол, О.Калініченко «Образотворче мистецтво»; С.Железняк, О.Ламонова «Образотворче мистецтво».

Підручник О.Калініченко, Л.Масол «Образотворче мистецтво» побудований за наскрізним тематичним принципом, головною об'єднавчою темою якої є тема космічної подорожі, яку супроводжує постійний герой-комунікатор – СФЕРА. Тематизм, репрезентований у змісті, систематично й послідовно розкриває перед учнями світ видів мистецтва, який вони опановують під час уявної фантастичної подорожі на Міжгалактичний мистецький фестиваль. Ця експедиція складається з послідовних етапів і подій.

Підручник уміщує багатий і різноманітний зображувальний ряд, що включає зразки творів класичного і сучасного мистецтва до основного тексту: репродукції творів графіки, живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва, шрифтів тощо, а також зразки творів для підготовки учнів до практичного заняття.

Вивчаючи Орієнтовне календарне планування змісту уроків з образотворчого мистецтва в 5 класі (автор О.Калініченко), слід зауважити, що відповідно до програми «Мистецтво» перший розділ, до якого долучаються учні 5 класів, має назву «Графіка». У підручнику «Образотворче мистецтво» О.Калініченко, Л. Масол не приділяється особлива увага графічним технікам, а метою уроків є засвоєння певних понять з теорії мистецтва, композиційних закономірностей, стилів. Поряд із щедрим оздобленням у підручнику наводяться приклади композиційного вирішення завдання, але не вказуються графічні техніки. Єдине завдання, що вказує на необхідність використання графічного матеріалу, є тема «Серце космічного корабля», метою якої є ознайомити учнів із світлотінню та її градацією в тональному рисунку шляхом штрихування. Серед матеріалів, що необхідні для виконання подібного завдання, є графітні олівці.

Підручник «Образотворче мистецтво» (автори С.Железняк, О.Ламонова) репрезентує академічний підхід до малювання. Підручник знайомить учнів з особливостями мови кожного з різновидів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури).

Підручник «Образотворче мистецтво» для учнів 5 класів (Е.В.Белкіна, А.А.Поліщук, Л.В.Фесенко), на противагу попередньому, вміщує, окрім викладеного теоретичного матеріалу, ще й послідовність виконання тих чи інших графічних технік – робота тушшю та пером, прийоми друку формами-штампами, картоногравюри, монотипії, графографії, ліногравюри. Творчі завдання, запропоновані в підручнику, не тільки закріплюють вміння та навички, а й дають чудову можливість самовиразитись, фантазувати, створювати власні образи.

У методиці викладання практичних вправ на засвоєння графічних технік привертають увагу кілька завдань. Просто, зрозуміло та відповідно до віку ступенем складності проілюстроване поетапне малювання в техніці лінійного малюнка. Зустрічаються вправи на відпрацювання навичок витинання, аплікації, штампування, техніки акварельної акватипії, що можна віднести до нетрадиційно графічних. З прикладної графіки описаний процес виконання графографії. Досить вдалі інструкції виконання малюнків у певних графічних техніках (графографії, лінійному малюнку, штампуванні). Указані інструкції виконання композицій у певних графічних техніках можна вважати досить вдалими й рекомендувати до перегляду вчителями та учнями.

Підручники для 6 та 7 класів загальноосвітніх шкіл (авт. С.Железняк, О.Ламонова та Т.Рубля, І.Рубля відповідно) пропонують знайомство з матеріалами, що використовуються в графіці (пастель, соус, вугіль, фломастери), а також коротко ілюструють мистецтво графіки. Тут подані теоретичні відомості про техніки друкованої графіки, монотипію, трафарет, прошкрябування [2].

Була розглянута й додаткова література. Про графічні техніки у школі читаємо статтю Світлани Семенихіної (журнал «Мистецтво та освіта» № 4, 2004). Автор знайомить нас із техніками, які можна використовувати в навчальних цілях, зокрема, це відмивання тушшю, діотипія, монотипія, гравюра на восковому папері, акватипія [8, с. 39–40].

Про знайомство з технікою картоногравюри на позакласному занятті для учнів 6–7 класів з метою поглибити знання про таку графічну техніку та прищепити навички до самостійної інтерпретації репродукцій картин на патріотичну тематику дізнаємось із журналу «Мистецтво та освіта» (№ 1, 2010, автор Георгій Іванеску) [3, с. 52–53].

Корисним у питанні вивчення мистецтва графіки є посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих навчальних закладів «Художні техніки у школі» (авт. Антонович Є.А., Проців В.І., Свид С.П.). У ньому чітко та в доступній формі описуються графічні техніки, за допомогою яких реалізується художнє мислення школярів, адже насамперед техніки графіки з-поміж інших критеріїв художнього мислення розвивають в учнів графічне бачення, що у свою чергу формує естетичний смак [1, с. 81–95].

Педагоги, художники, дослідники образотворчого мистецтва підкреслюють необхідність оволодіння технікою для створення графічної роботи (рисунок, композиція в будь-якій художній техніці) та розвитку здібностей до зображення, а також створення виразної роботи з натури, за уявленням, вигадкою, фантазією та ін.

Як доказ про необхідність навчати технік графіки є те, що володіння основними прийомами зображення допомагає кожному індивідуально виявити свої творчі здібності й не приводить до механічного копіювання способів дій педагогів, а дає можливість тими ж технічними прийомами кожному розкрити свій світ уяви.

У дитячій творчості індивідуальність буде проявлятися в тому випадку, якщо дитина володіє доступними технічними прийомами різноманітних образотворчих матеріалів і технологіями оригінальної та друкованої графіки.

Таким чином доцільність процесу навчання основ графічного мистецтва полягає в тому, що необхідно формувати навички та вміння застосовувати засоби й прийоми зображення різними інструментами, матеріалами, враховувати їхню специфіку, властивості та можливості у виразному відтворенні ознак реальних форм. Використання в процесі вивчення основ оригінальної графіки різних матеріалів збагачує учнів знаннями способів роботи ними, їх зображально-виражальних можливостей, дозволяє зробити образотворчу діяльність більш захоплюючою та цікавою, а графічні роботи (рисунок) різноманітними та виразними, а також підвищувати художньо-естетичну спрямованість дитячої творчості [7, с. 72–75].

У зв'язку з необхідністю вивчення графічних технік на уроках образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі виникає потреба розглянути питання впровадження мистецтва графіки у навчальні завдання в повному обсязі. Важливим є дослідити шляхи та способи формування завдань, які сприяли б вивченню й закріпленню на практиці графічних технік.

Знайомство з мистецтвом графіки в загальноосвітній школі відбувається вже в 5 класі. Серед графічних матеріалів, техніка застосування яких не є важкою, знаходять своє місце графітні олівці. Техніка рисунку графітним олівцем дає великий діапазон прийомів та способів зображення. Учителю повинен звернути увагу дітей на зображальні якості графітного олівця. Так, наприклад, олівцем можна чітко окреслити контур зображуваних предметів. Зміна інтенсивності тону досягається зміною сили натискування на олівець: слабке натискування – світліший тон, сильніше натискування – інтенсивніший тон [7, с. 89]. Для вивчення характеру ліній учням п'ятого класу можна запропонувати виконання практичного завдання, метою якого буде розглянути зображення та спробувати відтворити фактуру шкіри тварин, попрацювавши над лінією (колюча, пухнаста, гладка, шорстка і т. д.).

Засвоїти техніки роботи сангіною, вугіллям, сепією та соусом учням буде простіше під час практичної роботи над пейзажем на пленері, портретом чи натюрмортом. Важливо в процесі навчання наголосити на зображальні цінності кожного з цих матеріалів – розтяжку тону, насичений світлостійкий колір, міцне скріплення з поверхнею паперу. Завданням вчителя є ознайомити учнів із особливістю вибору паперу для замальовок. Наприклад, для сангіни використовують тонований папір (сірий, блакитний, зеленуватий та інших відтінків), а вугілля потребує більш фактурного, обгорткового паперу, на поверхні якого добре лягає штрих, лінія.

Пастель як художня техніка має широку палітру прийомів та способів графічного зображення. Якщо метою поставленого завдання є живописне зображення, то варто застосувати прийом нанесення пастелі різних кольорів способом накладення штрихів поряд один із одним або перехресним штрихуванням, що надає рисунку кольорову гаму з тоновими відтінками.

Процес ознайомлення учнів із мистецтвом графіки стане цікавішим за умови виконання завдань у техніках, що є допустимими та можливими у колективній діяльності (монотипія акварельними та олійними фарбами, монотипією, виконану паличкою та квачиком, монотипія на тканині та фактурному папері; гравюра на папері, шляхом продряпування, на велюровому папері, гіпсорит; кольорове друкування паперовими трафаретами, лінорит, шовкодрук), які сприятимуть творчій діяльності учнів,

опануванню вміннями та навичками, готовності використовувати отриманий досвід у самостійній роботі, висловлювати своє ставлення та думку.

У шкільній роботі з дітьми спосіб отримання графічного зображення в техніці гратографії потребує використання таких матеріалів, як картон чи щільний білий папір, свічка, широкий пензель, чорна туш чи гуаш, рідке мило, алебастр, гострий інструмент. В образотворчій практиці використовують кольоровий гратаж. При продряпуванні рисунка на підготовленій площині аркуша з'являється кольоровий рисунок на чорному тлі, що надає зображенню виразності, посилює образність мотиву композиції.

Цікавими техніками є ляпкографія та плямографія.

Ляпкографія – спосіб отримання графічного зображення за асоціативним сприйняттям, який виконується за допомогою кольорової рідини. Створені ляпки довершуються будь-яким рисувальним матеріалом до стану відповідного графічного образу. Ляпкографія як специфічна графічна техніка в основному застосовується в вчителем образотворчого мистецтва в роботі з дітьми. Процес створення асоціативного пейзажу, форми тварин тощо здійснюється в такій послідовності: спочатку наноситься пензлем рідка ляпка, крапка, яка далі роздувається до відповідного розтікання рідини. Застосовують прийом продування ляпки по вологій поверхні паперу, що надасть зображенню акварельності. Коли рисунок підсохне, то роботу продовжують по сухій поверхні паперу. Такий прийом допомагає виявити плановість, наприклад, в асоціативному пейзажі. Отримане зображення можна завершити прорисовкою деталей чи елементів тушшю, фломастером, пером, пензлем для сюжетного виявлення мотиву або образу будь-якого об'єкта, природного явища тощо. Ляпкографія та плямографія є графічними способами зображення, що використовуються в шкільній практиці вчителя, як дидактичний засіб формування асоціативного, художньо-образотворчого мислення особистості.

У дитячій творчості найбільш доступною для графічної діяльності є техніка ниткографії. Цей спосіб графічного зображення виявляє себе в утворенні різноманітних візерунків на папері. Технологія виконання полягає в друкуванні викладеної нитки на поверхні паперу, яку попередньо занурюють в барвник (туш, гуаш, чорнило) або фарбують пензлем. Різноманіття зображень залежить від застосування дій при викладанні рисунка під ниткою та витягування її з-під паперу. На кольоровому папері можна створити зображення дерев, метеликів, тварин, фантастичних мотивів, сюжетну композицію, виразними засобами яких буде пляма, пластична різної товщини лінія.

Однією із улюблених графічних технік, що широко використовується в діяльності учнів, є техніка набризкування. Її основними виразними засобами є крапка, пляма, фактура. Прийом набризкування є достатньо простим, адже полягає в тому, що на папір накладаються шаблони або рослинні елементи, а потім зубною щіткою чи пензлем наноситься забризкування фарби за визначеним сюжетом композиції. У роботі можна використовувати листя, гілочки тощо, за допомогою яких створюються виразні сюжетні композиції природних мотивів [7, с. 96–98].

У процесі навчання мистецтва рисунка пером треба приділяти увагу питанням техніки виконання, спрямовувати зусилля на вивчення різних властивостей паперу та можливостей матеріалу, інструмента, щоб у подальшому вміло їх використовувати в практичній діяльності. Для шкільної практики ця техніка найбільш доступна, і за її допомогою можна вирішувати багато питань стосовно художнього навчання дітей.

Нині у графічній діяльності учні 5–7 класів активно використовують фломастери, маркери, кулькові авторучки, пензлі. Учителю потрібно звернути увагу учнів на виразальні можливості кожного з цих матеріалів. Щоб закріпити навички роботи тим чи іншим матеріалом, варто створити певну кількість завдань, наприклад, виконати серію лінійних зображень різними інструментами, проекспериментувавши з різним за фактурою папером та інструментами, повправляти з зображенням чорнилом, сепією, вугіллям для виявлення зображально-виразальних можливостей матеріалів. Застосовуючи прийоми ляпкографії та плямографії, зобразити натюрморт із квітів, досліджуючи властивості паперу. Утворені форми урізноманітнити та довершити лініями чи штрихом.

Для завдання «Пейзаж» теж вдалим буде використання техніки акварельної чи олійної монотипії.

Створення декоративної композиції можливе при застосуванні техніки послідовного набризкування гуашшю, використовуючи колаж із листя, вирізані силуети з паперу тощо.

Учні, працюючи над стилізацією природних форм, зможуть виконати поставлене завдання шляхом створення декоративно-графічних зображень, використовуючи прийом друку за допомогою вирізаних штампів із різних матеріалів.

Учні 7 класів на уроках образотворчого мистецтва знайомляться з основами дизайнерського мистецтва, особливостями прикладної графіки. За час навчання вони повинні навчитись створювати листівки, марки, запрошення, піктограми, оголошення тощо. Доцільним було б при виконанні поставлених завдань звернутись до техніки лінориту, що забезпечує тиражовану кількість зображень.

Важливим аспектом проведення уроків за темою «Дизайн-графіка» буде застосування художньо-конструкторських ігор, як «Книжкове видавництво» або «Рекламне агентство» (колективне створення книжки чи реклами продукції відповідно до розподілу художньо-професійних функцій). Такий вид організації навчальної діяльності допоможе кожному реалізувати свої вміння та таланти, проявити ініціативу в тій чи іншій сфері.

Актуальною проблемою ознайомлення учнів з різними видами графічних технік у загальноосвітній школі є відсутність устаткування для техніки лінориту, тому в більшості випадків знайомство з технологією художнього друку відбувається у вигляді уроку сприймання мистецтва, уроку-подорожі та виконання практичних завдань у техніці гратографії, монотипії, які є простими у виконанні та не потребують особливих затрат.

У навчальній програмі належне місце займає вивчення графіки, удосконалення вмінь та розвиток творчого мислення. Підвищуються вимоги до якості графіки й геометричної точності графічних побудов. Уроки образотворчого мистецтва – це моменти творчої релаксації, реалізації ідей; це уроки, на яких кожен учень може виразити в графічному мистецтві свою неповторність.

Підсумовуючи проведені дослідження, можна зробити висновки: для ефективного керівництва графічною діяльністю учнів учитель повинен досконало володіти техніками, здобути високий рівень професійної підготовки у галузі мистецтва графіки та майстерності в поясненні технічних процесів створення графічного зображення.

Процес ознайомлення школярів з мистецтвом графіки стане цікавішим за умови виконання завдань у вищезгаданих техніках, які сприятимуть творчій та колективній діяльності, опануванню вміннями та навичками, готовності використовувати отриманий досвід у самостійній роботі, висловлювати своє ставлення та думку.

Технічні навички, які здобуваються в процесі освоєння графічних технік, удосконалюють графічну діяльність учнів.

Важливим завданням вчителя в навчанні мистецтва графіки є навчити учнів не лише практично володіти навичками у тій чи іншій техніці, а й прищепити вміння «мислити в матеріалі». Тому керівництво з боку вчителя образотворчого мистецтва є невід'ємною частиною організації навчального процесу, що полягає у відображенні композиційного задуму та реалізації індивідуальної манери учня.

1. Антонович Є. А. Художні техніки у школі : навч.-метод. посіб. для студ. худ.-граф. факультетів вищ. навч. закл. / Антонович Є. А., Проців В. І., Свид С. П. – К. : ІЗМН, 1997. – 312 с.
2. Железняк С. М. Образотворче мистецтво : підруч. для учнів 6 кл. загальноосвітн. навч. закл. / С. Железняк., О. Ламонова. – К. : ТОВ «ЛДЛ», 2006.
3. Іванеску Г. Картоногравюра (позакласне заняття для учнів 6–7 класів) / Г. Іванеску // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 1.
4. Калініченко О. В. Образотворче мистецтво: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Калініченко, Л. Масол. – Харків : Сиція, 2013.
5. Калініченко О. Образотворче мистецтво: підруч. для 5 кл. / О. Калініченко, Л. Масол. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.
6. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Образотворче мистецтво» / [авт. Белкіна Е. В. та ін.]. – К. : Перун Ірпінь, 2005.
7. Резніченко М. І. Художня графіка. Змістові модулі 1, 2 : навч.-метод. посіб. для студ. худ.-граф. Факультетів / М. Резніченко, Я. Твердохлібова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011.
8. Семенихіна С. Графічні техніки в школі /С. Семенихіна // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 4.

У статті висвітлені основні тенденції вивчення мистецтва графіки в сучасній українській школі. Проаналізовано загальні принципи впровадження графічних технік, наведено приклади окремих завдань, метою яких є формування індивідуальної манери учня, образно-емоційного

сприйняття та вміння використовувати технічні прийоми графічного зображення, що дозволять виразити творчий задум. Автор звертає увагу на розмаїття графічних технік, що широко використовуються в навчальній практиці вчителя образотворчого мистецтва. Відмічено, що практичні навички в процесі навчання мистецтву графіки, урізноманітнюють та підвищують художньо-естетичну спрямованість дитячої творчості.

Ключові слова: графіка, графічні техніки, монотипія, гратографія, гравюра, лінорит.

У статті висвітлені основні тенденції вивчення мистецтва графіки в сучасній українській школі. Проаналізовано загальні принципи впровадження графічних технік, наведено приклади окремих завдань, метою яких є формування індивідуальної манери учня, образно-емоційного сприйняття та вміння використовувати технічні прийоми графічного зображення, що дозволять виразити творчий задум. Автор звертає увагу на розмаїття графічних технік, що широко використовуються в навчальній практиці вчителя образотворчого мистецтва. Відмічено, що практичні навички в процесі навчання мистецтву графіки, урізноманітнюють та підвищують художньо-естетичну спрямованість дитячої творчості.

Ключові слова: графіка, графічні техніки, монотипія, гратографія, гравюра, лінорит.

УДК 7.071.5:371.13:159.954

Роман Яцишин

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОЇ УЯВИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРЕДМЕТІВ ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ ЗАСОБАМИ КРЕСЛЕННЯ

У статті проаналізовано особливості розвитку просторової уяви і просторового мислення у процесі викладання навчальної дисципліни «Креслення» на художньому відділенні вищого педагогічного навчального закладу.

Ключові слова: просторова уява, просторове мислення, графічна підготовка, креслення, мистецько-педагогічна освіта.

В умовах стрімкого інформаційного розвитку суспільства та технократичного перевантаження навчально-виховного процесу особливого значення набуває проблема вдосконалення професійної підготовки фахівців у вищій школі. У педагогічній теорії і практиці відбувається активний пошук удосконалення методів навчання.

Одним із найважливіших компонентів навчально-виховного процесу майбутніх учителів предметів естетичного циклу є їх графічна підготовка. Мета і завдання професійно-педагогічної підготовки студентів даної категорії визначають зміст навчальної дисципліни «Креслення» як однієї з найголовніших спецдисциплін художньо-графічної освіти та розвитку особистості, без якої неможливе успішне вивчення композиції, рисунка, перспективи, живопису, дизайну тощо.

Мета статті —: акцентувати увагу на важливості та необхідності вирішення проблеми формування просторового мислення студентів художніх відділень вищих педагогічних навчальних закладів як невід'ємної складової інтелектуального та творчого розвитку особистості.

Аналіз сучасного стану навчання графічних дисциплін на художніх відділеннях вищих педагогічних навчальних закладів засвідчує, що у формуванні геометричних компетенцій студентів, освоєнні ними теоретичного матеріалу та розвитку просторової уяви виникають певні труднощі. Вони викликані тим, у значній частини першокурсників відсутня первинна шкільна графічна підготовка. Тому виникає потреба у формуванні знань, умінь та навичок у стислі терміни.

Ці обставини зумовили вибір теми нашого дослідження, завдання якого формулюємо наступним чином: розробка, експериментальна перевірка і наукове обґрунтування форм та методів підвищення ефективності викладання графічних дисциплін.

Проблемі формування просторової уяви значну увагу приділено в працях дослідників Б.Ананьєва, Н.Анісімова, Л.Ботвинникова, Г.Володимирського, І.Іманського, Е.КабановоїМеллер, Б.Ломова, М.Макарова, Г.Четверухіна та інших.